

INSTITUTIONES
IMPERIALES
EROTEMATIBUS
DISTINCTÆ ET EXPLICATÆ.

LIB. II. TIT. I.

De Rerum divisione, & acquirendo
ipsarum dominio.

Superiore libro de Jure Personarum exposuimus : nunc videamus de Rebus, quod alterum est Juris objectum, quo pacto eæ dividantur, acquirantur, & per quas personas.

Quotuplex igitur est divisio rerum?

*bic in
pr.*

*l. 49. ff.
de V. S.*

Triplex proponitur à Justiniano; duæ hoc Tit. & tertia Tit. sequenti.

I. Quod *Res vel in nostro patrimonio, vel extra patrimonium nostrum habeantur.* In patrimonio nostro, id est, in bonis nostris habentur eæ res, quæ sunt in hominum commercio, quæve humani juris esse dicuntur. Extra patrimonium esse dicuntur, quæ sunt extra commercium, quæve divini juris esse dicuntur, & nullius in bonis.

II. Quod Res quædam naturali jure Communes sint omnium, quædam Publicæ, quædam Universitatis, quædam Nullius, pleræque Singulorum. Nam dilatat seu explicat hæc divisio superiorem; ut scilicet earum rerum, quæ extra patrimonium alicujus privatum sunt, quædam sint communes, &c. quædam privatorum propriæ, sive in privato cujusque patrimonio.

III. Quædam præterea res corporales sunt, quædam incorporales. Hæc quoque divisio explicat sive ampliatur præcedentem, quod nimirum in bonis & patrimonio singulorum habeantur etiam res incorporales; de qua Tit. sequenti.

Quæ sunt res communes?

Quæ naturali jure, id est, gentium, communes sunt omnium: sive quarum proprietas nullius est, usus autem omnibus patet, ut aër, aqua profluens, mare, & per hoc littora maris. Aër quidem communis est ubique, & quicquid in aëre capitur, ut avis. Aqua profluens, id est aqua fluminis, quia non profluens juris est privati. Littora maris sunt communia, uti & mare. Quod verò Celsus ait, littora esse populi Romani, id accipiendum non quoad proprietatem, sed quoad jurisdictionem, cum littora, attingentia limites imperii Romani, eidem subsint. Quomodo hodie dominium maris ratione territorii vindicare sibi Reges Principesque solent: atque hinc jura evectionum & invectionum.

Potest-ne quis prohiberi accedere ad littus maris, vel in eo exstruere?

Non potest; dum tamen à villis & monumentis & ædificiis, in littore positis, absteat; quia non sunt juris gentium, sicut est mare.

§. 5.
quidem
natura
li.

l. 3. ff.
ne quid
in loco
pub. l.
96. § 1.
112. ff.
de V. S.

f. de acq. rer. domin. § l. 50 ff. eod. Igitur, si in littore quis exstruxerit, manet dominus ædificii, quod ei non rectè aufertur; quamvis non ideo se eximere queat jurisdictioni vicini populi. Ad hoc autem, ut exstruere valeat in littore vel mari, opus habet decreto Prætoris: quia non est propriè ille usus littorum, cum usus sit ad tempus, ædificatio in perpetuum.

Quæ sunt res publicæ?

§. flumina. l. 1. §. 1. ff. de flumin. Quarum proprietas est alicujus populi, usus autem omnium; ut flumina pene omnia, & propter hæc portus: Ideoque jus piscandi ac navigandi omnibus commune est, in portu fluminibusque. Dico, flumina penè omnia esse publica; quia quædam sunt privata, quæ non sunt perennia.

l. 59. ff. de V. S. Portus est locus conclusus, quo importantur merces & inde exportantur, atque ibi naves à procellarum impetu defenduntur.

Quid juris est de ripis?

§. riparum. Earum quidem usus publicus est jure gentium, sicut ipsius fluminis; proprietas verò privata, eorum scilicet, quorum prædiis hærent: eâ ratione, quia onus muniendi ripam illis incumbat, qui propinqua prædia possident. Sed neque usus riparum publicus est, verùm eatenus dumtaxat, quatenus utendi fluminis ratio postulat. Quare arbores ibi natas cædere non omnibus licet, sed tantùm riparum dominis. At naves ad eas appellere, & funes ex arboribus ibi natis religare, cuilibet liberum est, sicut per ipsum flumen navigare.

Quæ sunt res Universitatis?

§. universita- Quæ cujusque civitatis vel alicujus collegii sunt propria: deserviunt verò singulorum ca-

libus. Hujus generis sunt theatra, stadia, forū, curia, viæ publicæ, & si quæ alia communia sunt civitatū, quæ abufivè Publica vocantur: sola enim publica sunt, quæ populi Romani sunt. Deserviunt quidem hæc, quæ civitatum sunt, privatorum usibus; non quasi propria cujusque, sed jure civitatis, & tantū juris habemus ad obtinendum, quantū quilibet ex populo ad prohibendum habet.

*ris l. 6.
§. 1. ff.
b.t.l. 1 §
§. 1. 17
ff. de V.
§. 1. 2.
§. 2. Ne
quid in
loc.
publ.*

Quæ igitur differentia est inter res communes, publicas, & universitatis?

Quod *Communes*, quoad proprietatem, sint nullius, usu autem omnibus pateant, etiam externis, cum nulla fit injuria uti eo, quod natura omnibus commune reliquit: quod *Publicæ* proprietate sint alicujus populi, ut occupatione non acquirantur, quippe occupatæ jam ante à populo, usu verò omnium: quod denique res *Universitatis* & usu & proprietate sint alicujus civitatis aut corporis; quo modo externus ab iis rectè secluditur, ut qui nihil juris habet in civitate, aut corpore:

Quæ dicuntur res Nullius?

Quæ sunt extra commercium hominum; §. Nullus actu scilicet & potestate: seu quæ in nullius sunt bonis, vel esse possunt, neque quoad proprietatem, neque quoad usum: ut quæ divini, vel quasi divini juris sunt ex hominum dispositione. Hujus generis sunt res Sacræ, Religiosæ, & Sanctæ: *Quæ nullius fieri possunt, nec ut fiant ulla obligatio valet efficere.* l. 182. ff. de R. J.

Quæ dicuntur res Sacræ?

Quæ ritè per Pontifices Deo consecratæ sunt: §. Sacra, veluti ædes sacræ, & donaria, quæ quia Deo

dicata, alienari vel obligari prohibentur, exceptâ causâ redemptionis captivorû, quia, absurdum non est, animas hominum quibuscumque vasis, vel sacris vestimentis præferri.

l. 21. C. de SS. Eccl.

vers.

locus

Plin.

lib. 10.

ep. 1.

Res verò Ecclesiis donatas, non etiam consecratas, ut ædes, fundos, alienare non licet; nisi ob urgentem necessitatis Ecclesiæ ejusve utilitatis causam; accedente Antistitis & Capituli consensu. Ac sciendum est, privatâ auctoritate nec res, nec loca fieri sacra; nec vice versâ loca profanari, quamvis sacræ ædes diruantur, quia religio earum occupavit solum.

Quæ Religiosæ ?

§. Religiosum cum seq.

l. 6. §. 6.

§ l. 28.

ff. Com. divid. l.

2. §. 1.

§ 4. l.

41. § l.

43. ff. de relig.

relig.

Quæ privatâ voluntate piis usibus, puta, mortuo sepeliendo, destinatae sunt. Religiosum enim locum unusquisque suâ voluntate facit, dum mortuum infert in locum suum. Dico *in locum suum*; quia *in locum communem* purum invito socio inferre mortuum extraneum non licet. Ex ipsis verò sociis licet quem inferre, etiam invitis cæteris, maximè si alius non fit locus, in quem inferatur. Summa namque est ratio, quæ pro religione facit, ne videlicet insepulta jaceant corpora.

§. in alien. l.

60. ff. de R. J. l.

10. de R. J. in

6. l. 75. ff. de R. J.

J.

In *alienum* autem locum consentiente domino, vel etiam usufructuario (nam & is fundus alienus hic dicitur, cujus ususfructus alienus est) licet inferre & locum religiosum facere: Idem est sive ab initio dominus consentiat, sive postea ratam habeat illationem. Nam omnis rati habitio retrahitur ad initium, & mandato comparatur. Quid si ab initio consentiat: & postea voluntatem mutet? Hoc non nocebit ei qui intulit. Nemo enim mutare potest consilium suum in alterius injuriam.

Jure verò Canonico sine auctoritate Episc.

copi locus non fit religiosus, quia is quoque ad unius Dei cultum referatur. Unde infideles, hæretici, qui se ipsos occiderunt, aut in duello occubuerunt, eo in loco sepeliri non possunt.

Quæ Sanctæ ?

Quæ sanctione aliquâ adversus hominum injurias munitæ sunt; & dicuntur quodammodo divini juris, nulliusque in bonis esse: veluti portæ & muri civitatis, quos violari, & aliâ quàm per portas, egredi viâ, hostile est judicatum, & pœna capitis constituta in eos, qui aliquid in muros deliquerint, & munimenta nituntur violare civitatis. Unde & ea legum pars, quâ pœna constituta est adversus eos, qui contra legem fecerint, Sanctio vocatur.

§. sancta
l. 4. ff. de
rer. di-
vis. l.
fin. eod.
Cassiod.
lib. 12.
c. 17.
Text. h.
in fine.

Quæ denique sunt res singulorum ?

Quæ in cujusque privato patrimonio sunt, vel quarum dominiû acquiri potest singulis, jure aut gentium, veluti per occupationem, inventionem, traditionem, &c. aut civili, per usucapionem, donationem, successionem ex testamento, vel ab intestato. De illo jure prius agitur quod vetustius & seculis omnium vixit, vixitque semper. Suntque ex eo, modi dominiî acquirendi varii, qui ad quatuor capita referri possunt: videlicet ad Occupationem, Accessionem, Specificationem, & Traditionem: vel ad tria tantum, cum Specificatio sit accessio quædam, quæ industriâ fit hominum.

§. sin-
gul.
Aristot.
l. 1.
Rhet. c.
33.

DE OCCUPATIONE.

Quid est Occupatio ?

Est apprehensio earum rerum, quæ ante in nullius fuere dominio, neque de facto domi-

§. fera
igitur
bestia.

§4. INSTIT. IMPER.

num habent : & versatur circa capturam ferarum bestiarum , & hostium rerumque hostilium ; item circa inventionem gemmarum in littore maris.

Quid juris in animalium captura ?

Feræ bestiae , inquit Imp. & *volucres* , & *pisces* , & *omnia animalia* , quæ cœlo , mari , & terra nascuntur , simul atque ab aliquo capta fuerint , jure gentium statim illius esse incipiunt. Rationem subjicit : quod enim ante nullius est , id naturali ratione occupanti conceditur.

Interest-ne , in suo fundo quis capiat , an in alieno ?

l. 3. ff. cod. Non interest : quoniam feræ , quæ super terram gradiuntur , non terræ , cujus non censentur pars , cum non hæreant terræ , aut fundo , sed aëris , in quo spirant , conditione æstimantur : atqui aër omnium est communis. Nec domini obstabit prohibitio , quo-

vers. plane b. minus in ejus fundo capta fera fiat capientis : cum ea non faciat , ut fera ibidem existens

l. 13. §. fin. ff. de injur. desinat esse communis. Non est tamen omnino frustraneâ talis prohibitio , quia domino fundi salva est actio injuriarum adversus eum , qui contemptâ prohibitione ingressus fuerit fundum alienum , venandi aut aucupandi gratiâ.

Quousque fera capta manet capientis ?

§. quid- quid autem l. 35. ff. de R. J. *Quandiu custodiam non evaserit occupantis* : quam si evaserit , & se in naturalem libertatem receperit , desinit esse occupantis , & rursus cuivis alteri postea occupanti cedit. Nam , ut animalium acquisitio possessione nititur , ita & conservatio , atque amissio eorundem niti possessione debet ; cum con-

trationem eadem sit disciplina. Cæterum naturalem libertatem tum demum recipere intelliguntur, cum vel oculos nostros penitus effugerint, vel ita sint in conspectu, ut difficilis, vel nulla sit recuperandi spes. Quis enim manere nostrum dicit (à simili Pomponius demonstrat) quod avis transvolans, ex area, aut ex agro nostro transtulit? aut quod nobis eripuit?

text. h. l.
44. l.
55. ff.
h. t.

*Fera ita vulnerata, ut capi possit, cui cederet
Vulneranti, an capienti?*

Trebatio, aliisque placuit, eo usque videri vulnerantis, donec eam persequatur: quasi licere non debeat, feram ab alio vulneratam eidem eripere, & vulnerantem, dum eamdem persequitur, insidiosè antevertere; quæ sententia hodie inter venatores recepta videtur. Inspectâ tamen verborum proprietate, sola vulneratio ante apprehensionem, non faciet occupatam videri feram; uti sentit hîc Imper. rejiciens sententiam Trebatii, eò quòd multa accidere & soleant & possint, ut quis feram, etiam lethaliter vulneratam, non capiat, vel quia occurrens alia progredi eum vetuerit, aut vulneratam eripuerit, vel quia persequendo in tam aspera concesserit loca, ut investigare amplius non potuerit.

§. illud
quæ sitis
l. 5. §. 1.
ff. h. t.

*Eadem-ne in feris omnibus animalibus quoque
dominii acquisitionem est ratio?*

Non est: nam animalium alia sunt fera omnino, quæ nullo hominum commercio mansuescunt, ceduntque ea occupanti: alia feræ quidem naturæ sunt, quæ tamen ita mansuescunt, ut à nobis abeant redeantque, avolent, revolentque; veluti apes, pavones, cervi, &c. alia denique mansuetæ ab initio sunt naturæ.

§. apium
l. 26. ff.
de fure.

Ergo-ne apium fera quoque natura est?

Eas inter volucres refert Imper. quæ feræ naturæ sunt, & ob id concedi occupanti. Occupatas verò tum demum videri, cum alveo inclusæ sunt. Unde si examen apium ex alveo avolarit, in eadem causa erit, in qua fera bestia, quæ custodiam evasit capientis: ut etiam fiat occupantis, si quis in alieno fundo, & ex aliena arbore apes exemerit, quamvis, re integrâ, à domino ab ingressu fundi arceri possit.

*Vers.
examen
l. 5. §. 4.
ff. de ac-
quir.
rer.
dom.*

Quid juris est de cæteris animalibus, quæ naturâ quidem fera sunt, hominum tamen commercio mansueta fieri possunt?

*§. Pavonum
vers. in
iis au-
tem §
d. l. 5.
§. 5.*

In iis, si quidem ex consuetudine abire & redire, evolare & revolare soleant, talis regula comprobata est, ut eo usque tua esse intelligantur, donec animum revertendi habeant: quem si habere desierint, etiam tua esse desinent, & fient occupantium: Revertendi autem animum videntur desinere habere, cum eundi ac redeundi consuetudinem deseruerint; censenturque tunc se recepisse in naturalem libertatem.

Quid de animalibus naturæ mansueta seu domesticis?

§. gallinar. l. 37. ff. de furt.

De iis traditur hæc regula: Ea nostra intelligi & manere, quocumque loco sint, licet conspectum nostrum effugerint. Et proinde, si quis lucrandi animo ea animalia occupet ac detineat, furtum committere intelligitur; cum non censeantur habere animum vindicandi se in libertatem, uti superiora. Nec obstat, quod res minima sit, quia non res furto ablata, sed mens furantis attenditur.

*Nov. 69
cap. I.*

Cur autem apes, columbæ, pavones feri sunt; gallinæ & anseres, domestici?

*d. §. gal-
linar.*

Quia, ut rectè Justinianus hoc §. alia

quoque gallinæ sunt, quas feras; alii anseres, quos feros vocamus. Estque regula Physicorum, animalia esse domestica, quibus alia ejusdem speciei opposita sunt fera. Jurisconsulti pro feris ea habent animalia, quæ facillimè evolant & aufugiunt.

Quid juris est in iis, quæ ab hostibus capiuntur?

Ea jure gentium statim nostra fiunt, sive mobilia sint, sive immobilia; sive inanimata, seu animata, uti jumenta: aded, ut & liberi homines capti in servitutem redigantur, & cedant capientibus. Quod constitutum videtur, ut scelerati homines coërceantur, justo bello victi; & ut milites reddantur alacriores spe prædæ. Observandum tamen, quod & hîc Imp. ait, eos, qui ex potestate domini evaserint, & ad suos reversi fuerint, pristinum statum, id est libertatem, civitatem, omniaque pristina jura recipere.

§. Item ea quæ ex hostibus l. 5. in fine §. l. 5. ff. b. t.

Cedunt-ne eo casu indistinctè omnia capientibus?

Minimè: distinguendum enim est inter res mobiles & immobiles. Illæ interdum servatæ victori ejusque arbitrio permittæ, interdum in ærarium relatæ, interdum ab Imperatoribus divisæ inter milites. Immobiles, puta agri, arces, oppida, publicantur, id est, fiunt Principis, aut Reip. cujus auspiciis bellum geritur.

l. pen. ff. ad L. Jul. penal. l. pen. §. 1. C. d. donat. l. 20. §. 1. ff. de cap.

Lapilli, gemmæ, & cætera quæ in littore maris inveniuntur, cui cedunt?

Jure naturali statim inventoris fiunt, cum sint nullius, ejusdemque conditionis cum ipso mari, modò re ipsâ occupentur & apprehendantur. Inventio enim fit, non oculis, sed manu; sive non visione sed apprehensione,

§. item lapilli. l. 3. ff. eod.

l. 1. §. 1. ff. de acquir. poss. unde nihil juris dat videndi, ante possessionem occupatam. Dicitur, in littore maris; nam si in itinere publico inveniuntur, habentur potius pro deperditis, & manent pristini domini.

DE ACCESSIONE.

Quid est Accessio, & quotuplex?

§. item ea quæ. Accessio est, per quam res aliena fit alterius, quia ejus rei accedat. Estque alia Naturalis, alia Industrialis. Ad Naturalem spectat nativitas, sive foetura animalium; item alluvio, & circumludio, sive acquisitio insulæ: ad Industrialem Specificatio, intextura, confusio commixtioque, ædificatio, scriptura ac pictura: ad accessionem denique cum naturalem, tum industrialem, plantatio, satioque, ac perceptio fructuum ex aliena-re à bonæ fidei possessore.

Quomodo per Nativitatem acquiritur dominium?

§. item ea h. t. Hoc modo foetus seu partus cedit domino animalis vel ancillæ: Ea, inquit Imper. *quæ ex animalibus dominio tuo subjectis nata l. 5. §. 1. ff. de re vind.* sunt, jure gentium tibi acquiritur. Partus enim quasi pars ventris est, eumque tantquam accessio sequitur. Prævalet quippe conditio ventris, quod & in fructibus terræ videre est, qui jure non feminis, sed soli percipiuntur.

Quomodo per alluvionem?

§. P. ter- ea h. t. l. 7. §. 1. ff. de acq. rer. dom. Quod per alluvionem agro tuo flumen adjecerit, jure gentium tibi acquiritur. Nā Alluvio est incrementum latens, sumptâ voce pro eo, quod latenter & paulatim ita adjicitur, ut intelligi non possit quantum quoque temporis

temporis momento adjicitur : & quod hoc modo adjicitur fundo , fit pars fundi. In quo etiam punitur negligentia eorum , qui prope ripam prædia possident , quia scilicet ripam suam non munierint.

Cur dicitur incrementum latens ?

Quia si vis fluminis de tuo prædio aliquam partem detraxerit , & vicini prædio adjecerit , *palam est* , eam tuam permanere. Nisi longiore tempore fundo vicini hæserit ; arboreſque , quas secum traxerit , in eum fundum radices egerint. Ex eo enim tempore videntur coalitæ & acquisitæ fundo , à quo etiam aluntur. Estque quod sibi , suæque negligentia imputet dominus , quia tandiu tacuerit , nec partem agri sui vindicavit. Interim eidem ex æquitate datur in factum actio , quâ pretium ejus , quod accesserit , consequatur.

.7. §. 2.
§ seq. ff.
de acq.
rer.
dom.

l. 5. §. 3.
ff. de rei
vind.

Quid de Insula acquisitione juris est ?

Ea , si quidem in mari nata fuerit (quod rarò accidit) fit communis ; uti & ipsum mare commune est , nulliusque esse creditur , ac propterea cedit occupanti : si verò in flumine (quod frequenter accidere solet) , fit eorum , qui ab utraque parte fluminis prope ripam prædia possident ; si nimirum in medio fluminis fuerit nata. Quod si alteri parti proximior sit , eorum fit tantum , qui ex ea parte prope ripam prædia possident , quia de horum ripis insula illa quasi decerpta est.

§. Insu-
la l. 7.
§. 3. §
l. 29. ff.
b. 8.

Quid , si flumen ita fundum alicujus occupet , ut evidenter ibi alveum novum querat , relicto priori ?

Tum fundi illius dominium mutatur per novum alveum ; & is alveus , ut flumen ,

§. Quod
si natu-
rals.

fit publicus, prior verò alveus, à flumine derelictus, fit eorum qui prope ripam prædia possident, pro modo scilicet latitudinis cujusque agri, quæ prope ripam fit: quia ex eorum agris alveus iste olim factus videtur. Quod si post aliquod tempus ad priorem alveum reversum fuerit flumen, tunc novus alveus non redit ad priorem suum dominum; sed & eorum esse incipit, qui prope ripam proxima prædia possident. Æquitas quidem vult eum pristino concedi domino, at è diverso stricta juris ratio nihil domino in hoc novo alveo concedit; quia ager totus fit mutatus, & alius factus amissâ ejus formâ, quâ mutatâ prope interire dicitur substantia rei.

Est-ne idem jus alluvionis sive inundationis, quod alvei novi?

§. Alia
Jane.

Non: nam ager à flumine conversus in alveum, noster esse desinit, & fit publicus, & si rursus à flumine derelinquatur, fit vicinorum. Sed ager inundatione occupatus manet prioris domini. Ratio differentia est, quia alveus, cum sit diuturnus, plane mutat formam & substantiam agri. Inundatio, cum ferè exigui sit temporis, non item: quamvis inundatio nonnunquam fit perpetua, quæ tunc rei formam immutat.

l. 10. §.
2. §. 1.
24. ff.
quibus
modis
usus fr.
amit.

Quid est specificatio, & cui per eam acquiritur dominium?

§. cum
ex alic-
na.

Est confectio novæ speciei; cum scilicet ex materia vel propria, vel aliena, vel partim propria, partim aliena, nova species constituitur. Ex propria quidem materia species facta ejus est, qui eam fecit. At si quis ex aliena materia speciem novam confecerit, interest, quâ fide id fecerit, malane an bonâ.

l. 12. §.
3. ff. ad
exhib.

Nam, si malâ fide, species ad materiæ ^{l. 7. §. 7.}
 dominum pertinebit. Itaque si quis ex uvis ^{ff. b. t.}
 meis mulsum fecerit, vel ex olivis oleum,
 vel ex lana vestimentum, cum sciret hæc esse
 aliena, tenebitur eo nomine actione ad exhi-
 bendum: quia quod ex re nostra fit, nostrum
 esse verius est.

*Quid ergo, si bonâ fide ex aliena materia
 species aliqua facta sit?*

Diversæ olim hæc de re fuerunt sententiæ. ^{Vers.}
 Alii, ut Proculeiani, existimabant eum esse ^{& post}
 dominum, qui speciem fecisset: quippe quæ, ^{multans}
 antequam facta esset, nullius fuerit in bonis.
 Alii, ut Sabiniani, eum qui dominus fuit
 materiæ, ejus quoque quod ex materia illa
 factum est, dominum esse credebant, quia
 sine materia species nulla effici possit; &
 quia, quod ex re nostra fit, nostrum esse
 dicatur.

Alii denique, ut Caius & Paulus, mediam ^{d. l. 7.}
 sententiam tenuerunt, quæ & Justiniano hîc ^{§. 7. l.}
 probatur, quæque distinctione utitur: ut, si ^{85. §.}
 species illa ad priorem & rudem materiam ^{ult. de}
 reduci possit (veluti vas ex ære vel argento ^{R. J. ubi}
 confectum, potest reduci ad rudem massam ^{in natu-}
 æris argenteive;) vera maneat Sabinianorum ^{ralium}
 sententia, quæ speciem novam, materiæ ^{causa-}
 tribuit domino; hæc ratione, quod eo casu ^{rum}
 materia videatur prævalere formæ, quæ ^{confl-}
 tantum est accidentalis; sin verò non possit ^{lib. me-}
 species reduci ad pristinam materiam, ut ^{dia via}
 tunc verius sit, quod Proculeianis placuit, ^{eligen-}
 & species cedat specificanti: quia forma dat ^{da est.}
 esse rei, ut Physici loquuntur, id est, nova
 forma ad se rei essentiam trahit, præsertim
 cum pristina species jam interiisse videatur,
 eo quod ad suam reduci materiam nequeat.
 Et propterea si quis ex meis tabulis navem

fecerit, navis non erit mea, sed facientis, quia non manent tabulæ sive quercus: sicuti nec lana, vestimento facto; nec olivæ, confecto oleo.

Quid si partim ex sua materia, partim ex aliena, speciem quis fecerit?

Vers. Hoc casu dubitandum non est, eum esse do-
quod si *partim.* minum qui fecerit; cum non solum operam
suam dederit, sed & partem ejusdem materiae
1. 5. §. 1. præstiterit: veluti si ex melle meo & vino
ff. de rei ali. factum sit mulsum, ejus erit, qui
vind. l. fecerit, quoniam mulsum speciem pristinam
21. ff. de non continet. Itaque cum plus contulerit
R. J. quàm is, qui tantum ex aliena materia
speciem novam fecerit, minus juris habere
non debet.

Quid de specificatione accessoria, veluti intextura, est juris?

l. 19. §. Hic recepta est regula, quod accessorium
13. ff. de seu accessio cedat suo principali, licet pre-
aur. §. tiosius sit principali: quia, ut Ulpianus ait,
arg. semper, cum quærimus quid cui cedat, illud
spectamus, quid cujus rei ornandæ causâ
adhibeatur, ut accessio cedat principali.

9. si ta- Unde si alienam purpuram vestimento suo
men h. t. quis intexuerit, licet pretiosior sit purpura,
l. 23. §. tamen accessionis vice cedit vestimento. Nec
2. §. 5. refert, inquit Paulus, quanti sit accessio,
ff. de rei sive plus in ea sit, quàm in ipsa re, cui ac-
vind. l. cedit, an minus: plerasque enim res propter
34. ff. de accessiones emimus.

Datur-ne eo casu actio aliqua domino purpuræ?

Datur in factum actio, ad æstimationem purpuræ, adversus eum, qui purpuram suo vestimento intexuerit. Qui si eandem subriperit, etiam furti actione, & conditione

furtivâ tenetur. Rei verò vindicatio non datur domino, quia illa præsupponit dominium, quod in re extincta nullum est: hîc autem purpura pro extincta habetur: atqui extinctæ res licet vindicari non possint, tamen à furibus & quibuscumque aliis possessoribus rectè condicuntur. Inter omnes enim constat, inquit Ulp. etiamsi extincta res sit, furti manere actionem adversùs furem, non ideo quia nunc abest, sed quia nunquam beneficio furis affuerit. l. 46. ff. de furt.

Quid est Confusio?

Est materialiarum, ad diversos pertinentium, & si duorum inter se & in unum corpus permistio; ut vel in aliam speciem migrent, vel difficilis sit earum separatio: ut fit in liquidis. Veluti si qui vina sua confuderint, aut massas argenti vel auri conflaverint: si ex vino & melle mulsum fiat, ex auro & argento electrum. Quo casu, si materiæ vel ejusdem generis, vel diversæ, dominorum voluntate confusæ sint, totum id corpus, quod ex confusione fit est commune, ita ut suæ quisque partis in toto sit dominus. Quod si fortuitò & non voluntate dominorum confusæ fuerint, idem juris esse placuit. Et, si fieri separatio non possit, (uti cum materiæ sunt ejusdem generis) petet quisque pro rata suæ portionis; ita ut & ratio habeatur ejus, si cujus materia pretio prævaleat, isque amplius ferat ex massa: ne alter alterius jacturâ locupletetur. l. 208. ff. de R. J.

Quid est Commissio?

Quæ diversæ materiæ junctæ speciem novam non constituunt, sed singula corpora in substantia sua durant & separari possunt. Quo casu si voluntate & consensu dominorum mixtura facta fuerit, totum quod mistum ff. quod si fru-
mentum
l. 5. in
pr. l. 23.
ff. de rei
vind.

est fit commune, & actio communi dividendo, non autem rei vindicatio, locum habet: si fortuitò vel casu frumentum v. g. diversorum misceatur, id non erit commune, sed quilibet, pro rata suæ portionis, partem vindicabit: quia hîc non est perfecta confusio, cùm singula corpora, id est, singula grana, in sua substantia durent. Et, sicut frumentum non fit commune, ita nec grex intelligitur communis, misturâ ovium factâ, quia singula capita in sua manent substantia, nec tua fiunt mea, nec mea item tua.

Vers.
sed nec
mag. l.
2. § 3.
ff. d. t.

Quid est Ædificatio? & quando est modus acquirendi dominii?

ff. cum
in suo
solo.

Quando ædificium in suo vel alieno solo, ex sua vel aliena materia, exstruitur. Atque ita ædificatio fit vel in suo solo ex aliena materia, vel in solo alieno ex sua materia, vel denique in alieno solo ex aliena materia; & omnibus his inodis est modus acquirendi dominii ex jure gentium.

Quid juris, si in suo solo aliquis ex aliena materia ædificaverit?

ff. cum
in suo
l. 7. ff.
10. ff. h.
t. vers.
nec ta-
mè ideo
l. 21.

Tunc ipse ædificans intelligitur dominus ædificii: quia omne quod solo inædificatur, cedit solo. Hujus regulæ hæc est ratio, quod accessio cedat principali, ut minus majori. Pars insulæ [inquit Paulus] area est, & quidem maxima, cui etiam superficies cedit; Quoniam sine solo ædificium stare non potest.

ff. 5. ff.
de rei
vind.
l. 11. §
l. 74. ff.
de R. J.

Hoc tamen casu is, qui materiæ dominus fuit, non desinit propterea ejus dominus esse. Ideoque ei auferri non debet: sed tantisper, id est, stante ædificio, neque ad exhibendum de ea re agere, propter legem X I I. Tabb.

quæ tignum alienum ædibus junctum eximi vetat, ne hoc prætextu ædificia rescindantur ac diruantur, & urbis adspectus ruinis deformetur. Consequi tamen potest actione de tigno juncto duplum pretii; eâ ratione, quia dominus sine facto suo materiâ suâ carere cogatur. Quod si aliqua ex causa dirutum sit ædificium, tunc poterit materiam suam vindicare, & ad exhibendum agere, quippe cessante ratione Legis XII. Tabb. nisi tamen ante duplum fuerit consecutus, quia iniquum esset bis idem exigere, & simul rem ejusque æstimationem petere.

Quid, si è diverso quis ex sua materia in solo alieno ædificavit?

Eo casu illius sit domus, cujus & solum est; ex jam dicta ratione, solo nimirum, quod est principale, ad se trahente materiam, dominio ejus quasi extincto. Distinguendus tamen hic est is, qui ædificat bonâ fide, putans suum esse solum, ab eo qui malâ fide, id est, qui scit se ædificare in alieno. Nam in possessione constituto bonæ fidei ædificatore, potest is soli dominum, si petat domum suam esse, repellere exceptione doli mali, sicque sumptus in ædificando factos retinere, qui non debent cedere lucro domini, cum jactura aliena. Quod si possidere desierit, tunc nec actionem, nec exceptionem, ad sumptus recuperandos habet. Eidem tamen petenti denegandum non est officium judicis, quo consequatur rei suæ æstimationem.

Quid si sciens prudensque in alieno ædificavit?

Hoc casu materiæ dominus, proprietatem ejus amittit; quia voluntate ejus intelligitur esse alienata, & donasse præsumitur: aded

l. ult. ff. de tigno juncto.

ff. ex diverso l. 27. ff. ubi l. 27 & seqq. ff. de rei vind. l. 2. ff. 5. ff. de doli mali except. l. 31. ff. si cert. pet. l. 2. ff. 3. ff. de neg. gest.

ut diruto ædificio eam non possit vindicare,
 1153. ff. juxta regulam. Cujus per errorem dati re-
 de reg. petitio est, ejus consulto dati donatio est.
 juv. Et potest eidem objici culpa, quòd temerè
 ædificaverit in eo solo, quod intelligebat
 alienum esse: atque ita nec exceptio doli
 mali malæ fidei ædificatori prodest; con-
 cessum est tamen, ut tollat ea, quæ sine
 detrimento rei tolli possunt.

*Quid de Planta censes, quam quis in suo
 vel alieno solo posuerit?*

ff. si Ti- Ea jure soli ejus erit, cujus est solum; ita ut
 rius l. 7. ne quidem eruta vindicari à pristino domino
 ff. ult. possit, dummodò radices egerit, neque
 ff. b. t. l. enim potest intelligi esse alterius quàm ipsius
 6. ff. 2. fundi, à quo tota alitur, & per quem alia
 f. s. arbor facta est. Et ideo arbor in confinio posita, si
 furr. etiam in vicini fundo radices egerit, com-
 casar. munis fit: aliàs ejus est, ex cujus fundo alitur.

Quid dicendum de Satis?

ff. quâ Idem quod de plantis: nimirum fata ejus
 ratione esse, cujus est solum; quia fructus non jure
 l. 25. ff. seminis, sed soli percipiuntur. Is tamen,
 de usur. qui bonâ fide sevit, oppositâ doli mali
 exceptione, impensas servare poterit.

Quotuplices sunt Impensæ?

l. 79. de Triplex: aut enim sunt *Necessariæ*, sine
 v. s. quibus res interitura, aut deterior futura sit;
 aut *Utiles*, quæ rem meliorem faciant, omi-
 ssæ tamen non diminuunt; aut *Volup-
 tuariæ*, quæ tantùm speciem ornant, fructus
 non augent.

*Quas impensas deducit bonæ malæve
 fidei possessor?*

l. 5. c. *Necessarias* omnis possessor deducit, cum
 de rei non possit videri donasse, qui necessario
 impendit

impedit ; fuisset enim ei negligentia sua *vind. l. 1.*
 damnosa. Idem dicendum de impensis , *58. ff. de*
 fructuum colligendorum causâ factis , ut & *pet. ba-*
 malæ fidei possessor eas repetat , cum sint *red.*
 necessariæ. *Utiles* etiam quilibet possessor *l. 39. ff.*
 retinet , quia æquitas non patitur ut damno *d. t. §*
 alieno dominus fiat locupletior : cujus tamen *l. 1. § 9.*
 si tanta sit inopia , ut impensas reddere ne- *ff. de im-*
 queat , nisi re dividitâ , quia iniquum fuerit *pens.*
 dominum cogi re suâ carere , propter im-
 pensas ab alio factas , tantum tollere pos-
 sessori permittitur , quatenus potest sine
 læsione prioris statûs. *Voluptuarias* deducit
 bonæ fidei possessor , quatenus cedunt in do-
 mini utilitatem , ex dicta æquitatis ratione,
 quæ etiam malæ fidei possessori permittere
 videtur harum impensarum separationem ,
 quatenus ea ipsi profutura , & res deterior
 futura non est.

*Nulla-ne igitur hinc inter bonæ & malæ
 fidei possessorem est differentia ?*

Est hæc, quod *malæ fidei possessor* non aliter *d. l. 5. § 1.*
 impensas necessarias & utiles deducat , quàm *d. l. 28.*
 si res exstet , in quam impendit , & supersit *ff. de*
 melior facta , eaque ad dominum perveniat : *pet. ba-*
 ita scilicet , ut possessor in damno maneat ; *red.*
 dominus afficiatur lucro illius jacturæ. At
bonæ fidei possessor indistinctè impensas im-
 putat , v. g. quamvis domus , quam fulsit,
 combusta sit , aut res alia melior facta
 perierit. Quod tamen in singulari possessore
 bonæ fidei limitant Interpretes.

Quid juris de acquisitione scripturæ ?

Quod quemadmodum ædificia solo , *arg. d.*
 plantæ & semina fundo cedunt , ita quoque *l. 38. ff.*
 ex eadem ratione , litteræ quamvis aureæ *de rei*
 sint , chartis membranisque cedant. Quic- *vind.*

quid enim rei meæ imprimatur, accessionis instar est, & rei meæ cedit, cum ita adjicitur, ut pars ejus fiat. Sed si ego vindicem chartas illas, neque pretium scripturæ solvere velim, tibi doli exceptio est, ut suprâ. Moribus verò nostris Accursii ratio convenientior est, chartam cedere scripturæ.

Quid de Pictura ?

§. si quis in aliena. At Paulus strictam juris rationem Idem de ea, quod de superioribus, in spectâ naturali ratione, dicendum foret. At jure singulari placuit propter excellentiam artis, *tabulam cedere picturæ*; idque propter ejus pretium. Ridiculum enim putavit Imper. picturam Apellis vel Parthasii in accessionem vilissimæ tabulæ cedere; cum plus sit in manus pretio, quàm in re ipsa, & picturæ pretium non in substantia, sed in arte positum sit.

§. 3. ff. de rei vind. ff. de V. S. l. 9. §. 2. ff. h. t. l. 1. §. ult. ff. cōmod. Hinc si dominus tabulæ imaginem possideat, & is, qui pinxit, eam petat, nec pretium tabulæ solvat, exceptione doli mali rectè submovetur: At si pictor eam possideat, datur domino tabulæ utilis contra eum vindicatio. Nec obstat regula juris quod duorum in solidum dominium esse non possit. Nam intelliguntur domini duarum rerum, unus tabulæ & picturæ, alter æstimationis.

Fructus à bonæ fidei possessore percepti cui cedunt ?

§. si quis à non domino h. t. l. §. 37. l. 167. §. fin. ff. de R. J. Naturali ratione placuit fructus, quos percipit, ejus esse, pro cultura & cura: si utique à non domino, quem dominum esse crediderit, bonâ fide fundum emerit, vel ex donatione aliave qualibet justa causa æquè bonâ fide acceperit. Bonæ igitur fidei possessor est, qui ex justa causa sive justo titulo possidendi, veluti emptione, donatione,

Legato, detinet rem, quam putat bonâ fide suam esse. Item is qui auctore Judice rem comparavit. Malâ verò fide possidet, qui scit se nullam habere causam possidendi, nec potest ullam reddere cur possideat.

l. 11. in fin ff. de pet. hæred.

Quid & quotuplices sunt fructus?

Fructus sunt rei accessiones, quæ vel ex ipso rei corpore, vel ejus occasione ad utilitatem hominis proveniunt. Suntque Naturales, vel Civiles. Naturales ex ipsa re proveniunt: Civiles occasione rei (ut redditus, pensiones ædium, usuræ pecuniarum,) qui potius vicem fructuum obtinent. Rursum Naturales propriè dicuntur, qui naturâ tantùm operante producuntur, ut poma, pira, herbæ, lignum, & similes: Alii sunt Industriales, qui factò & industriâ hominis, puta culturâ & curâ, ut vinum, oleum, segetes, legumina.

l. 62. ff. de rei vind. l. 45. ff. de usur. l. 12. ff. de V. S.

Bonæ ergo fidei possessor omnes-ne fructus facit suos?

Omnes tam naturales, quàm industriales: quia loco domini penè est, & in percipiendis fructibus idem juris habet, quod dominis prædiorum tributum; & plus juris, quàm usufructuarius, ad quem omnes fructus pertinere constat. Neque textus hoc loco, fundans se in cultura & cura, excludit fructus naturales, cùm & illi desiderent curam collectionis, ac custodiæ. Aut, quod verius est, non distinguit inter fructus, sed rationem reddit, cur naturali ratione placuerit, ut bonæ fidei possessor possideat fructus non industriales tantùm, sed & naturales; nimirum quia coluit & curavit fundum illum, vel rem illam ex qua fructus provenerunt: ut ita cultura & cura non ad fructus, sed ad rem, unde fructus existunt, referatur. Com-

l. 48. ff. h. t. § l. 25. § 2. ff. de usur. l. 7. in pr. § 8. ff. de usu-fruct. l. 11. § l. 136. ff. de R. Jo

pensanda enim diligentia & cura possessoris fuit præmio aliquo, præfertim cum publicæ utilitati studuerit, ne agri inculti desererentur.

Facit-ne verò bonæ fidei possessor fructus suos absolutè?

§. si quis Solâ quidem perceptione dicitur facere
vers. & fructus suos, sed non absolutè aut irrevoca-
ideo. l. biliter. Unde distinguendum inter fructus
 25. §. consumptos & exstantes. *Consumptos*, cu-
ult. l. 28 juscumque illi sint generis, suos facit absolutè:
in pr. ff. exstantes verò & nondum consumptos co-
de usur. l. 48. in gitor domino rem unde percepti sunt, vin-
pr. ff. h. dicanti restituere. Et hoc est, quod hîc ait
 2. l. 51. Imp. *de fructibus ab eo consumptis dominus*
ff. & l. agere non potest; indicans de exstantibus eum
 22. c. *de rei vind* agere posse; cum unius inclusio, sit alterius
 exclusio. Itaque bonæ fidei possessor *interim*,
 id est, tantisper, donec res evincatur, vel
 judicium accipiatur, percipiendo fructus
 suos facit; at re evictâ eos unâ cum re resti-
 tuere ei compellitur, ex cujus fundo nati
 sunt, cum non amplius sit loco domini, ac
 proinde cesset causa cur fructus apud illum
 sint, ut rei alienæ pars & accessio.

Quid, si quis alienum fundum sciens possederit?

vers. ei Malæ fidei possessor, quoniam prædo est,
verò l. & nullam possidendi causam habuit, nihil
 33 l. 63 sibi prorsus retinet ex fructibus, sed omnes,
ff. & l. cujuscumque illi sint generis, tam naturales,
 22. c. quàm industriales, perceptos & percipiendos,
de rei vind. exstantes & consumptos, sive ex iis factus
 l. 36. sit locupletior, sive non, domino fundi
 40. & restituere cogitur, deductis tamen priùs
 57. ff. *de impensis necessariis*. Nam fructus non intel-
pet. h. e. liguntur, nisi deductis impensis. Et quidem
red. fructus exstantes vindicatione petuntur, vel
 §. *etsi in* potiùs officio judicis cum ipsa re restituendi
 2. m. *in-*

Veniunt. Consumpti verò conditione sine fr. de off. causa. Non enim debet quis ex sua malitia jud. l. 4.
 lucrum facere, & cum jactura aliena lo- C. de cond. ex lege.
 eupletari.

*Quæ est differentia inter bonæ fidei posses-
 sorem, usufructuarium & colonum?*

Quod bonæ fidei possessor fructus faciat §. is ven- rō ad quem l. 15. §. 1. ff. de usufruct. l. 43. ff. de rei vind.
 suos, sive ipse eos perceperit, sive alius ejus
 nomine: quia separatio à solo facit eum do-
 minum. At fructuarius illos tantum facit suos,
 quos ipsemet perceperit. Et idè licet ma-
 turis fructibus, nondum tamen perceptis,
 decesserit, ad heredes ejus non pertinent,
 sed domino proprietatis acquiruntur. Bonæ
 fidei possessor fructus perceptos transmittit
 ad heredes, quia eos percipit jure soli,
 animo & opinione domini. At fructuarius
 non percipit fructus jure soli, cum sciat rem
 alienam esse; sed percipit jure usufructûs,
 qui consistit in fruendo, & extinguitur cum
 persona, quia jus est merè personale, ita
 ut ad heredem nihil transmittat juris. In
 colono penè idem juris est, quod in fru-
 ctuario: pinguius tamen in eo, quod jus
 suum, quod in prædio conducto habet,
 transmittat ad heredem, si decedat durante l. 10. C. de loca-
 tio.
 contractu, qui etiam heredi censetur initus,
 idè & onus contractus ei incumbit.

In pecudum fructu quænam esse dicuntur?

Lac, lana, pilus, foetus, ut agni, hoedi,
 vituli, & equuli, & fuculi, qui statim na-
 turali jure in dominio sunt fructuarii. Partus §. in pecu-
 cudum l. pe-
 nult. ff. de usu-
 fruct. leg.
 verò ancillæ in fructu non est, sed id solùm
 esse intelligitur, quod ad usum hominis
 inductum est. Homo verò ad usum hominis
 conditus non est: & idè fructuario non
 acquiritur. Absurdum enim esset, & contra

dignitatem hominis, eum in fructu esse: cum omnes fructus rerum natura hominis gratiâ comparaverit. Itaque partus ad dominum proprietatis pertinet, & ad bonæ fidei possessorem, qui loco domini est.

Quid si gregis usumfructum quis habeat?

§. sed si gregis.

Talis frui grege debet, salvâ substantiâ, teneturque in locum demortuorum capitum totidem submittere, & in locum vinearum demortuarum vel arborum substituere alias.

1.68. §. Hoc enim est colere & uti, quasi bonus
69. ff. de paterfamilias. Si ramentum habeat usumfructum
usufr. l. non gregis aut armenti, sed singulorum
70. §. 3. capitum, nihil supplere cogitur, quia semel
ff. de interempta, suppleri nequeunt.
usufr.

Quid est Thesaurus?

1.31. ff. Est vetus depositio pecuniæ, cujus non exstat
de acq. memoria, ita ut dominum jam non habeat: &
rer. propterea fit ejus, qui invenerit, & apprehenderit,
dom. quia nullius. Sunt enim paria, non esse, & non apparere dominum. De
1.15. ff. eo autem si constet, thesaurus propriè non
ad ex- est, ejusque furtum fit.
hib.

Semper - ne totus thesaurus inventori acquiritur?

§. thesauros
l. un. C.
de thesaur. l.
10.

Non; distinguere enim oportet. Nam aut quis in loco suo seu proprio thesaurum invenit, & totum sibi acquirit, quia fortunæ donum nemini est auferendum. Aut invenit in loco alieno, & dimidium sibi acquirit, pars altera cedit loci domino; dummodo casu invenerit: nam si datâ operâ, totus domino cedit, & inventor jus suum amittit ut coercetur cupiditas alieno inhiantium, inhi-beaturque occasio subruendi loca occulta. Sin magicis artibus inventus fuerit thesaurus,

Totus cedit fisco : nisi id acciderit in fundo alterius , qui dimidium illius habebit , cum ei non sit auferendum beneficium fortunæ , propter delictum inventoris.

Quid , si in loco sacro aut religioso inventus fuerit Thesaurus?

Divus Adrianus , naturalem æquitatem secutus , ei concessit , qui invenit casu fortuito ; cuius sententiam hinc Justinianus probat. Sed divi fratres , Severus & Antoninus , thesauri sic inventi partem fisco vindicari constituerunt ; fortè eâ ratione , quod cura & defensio locorum sacrorum , quæ publicâ auctoritate sunt constituta , principaliter ad Principem spectent. Intelligenda ergo Constitutio divi Adriani de locis religiosis privatis , quæ quisque sibi constituit illatione mortui. Erant enim privata quædam & familiaria sepulchra , in quibus quod quisque invenit , sibi vindicare poterat , tanquam in suo loco , fundoque repertum.

d. §. thesau-
ros
l. 3. §. pen. ff. de jure
fisci. l. 5. §. 6. ff. de relig.

DE TRADITIONE.

Quid est Traditio?

Theophilo auctore , est de manu in manum translatio : quæ definitio concepta videtur de rebus mobilibus , quæ manu traduntur , cum tamen traditio res etiam immobiles completatur. Rectius definietur , datio possessionis ; nec opus est addere , rei corporalis : nam ut possessio cadit in rem duntaxat corporalem , ita & ea sola tradi potest.

§. per
traditionem
arg. l. 3. ff. de acq. emt. §. l. 28. ff. de verb. obl.

Differunt-ne in jure Dare , & Tradere?

Planè : licèt Tradere pro Dare nonnumquam accipiatur. Dare est dominium transferre in accipientem , sive dominum eum facere : Tradere verò , est possessionem tantum

l. 28. §. 75. §. ult. ff. d. t.

transferre. *Traditio* est facti potius, sicut & possessio plus facti habet: *Datio* est juris. Sic venditor non tenetur emptori rem emptam dare, sed vacuam tantum possessionem præstare, utque ei rem habere liceat.

Ut traditione acquiratur rei dominium, quæ requiruntur?

Quatuor præcipua. I. *Voluntas tradentis*; cum nemo privetur re sua invito; ita ut tradita non videatur, nisi dominus voluerit. At non velle videtur is, qui transferendo dominio circa corpus errat, quia talis error voluntati contrarius est: non etiam, si in causa translationis tantum erretur.

II. *Potestas in transferente*; nam rem alienam nemo rectè transfert, nisi sub sit mandatum domini, cum per alium faciens per se ipsum facere videatur; aut lex illud suppleat, veluti in creditore vendente hypothecam, in tutore vel curatore, alienante rem minoris. Debet autem hæc potestas esse libera: nam is cui interdicta est rerum administratio, ut pupillo, prodigo, non potest dominium transferre.

III. *Ut sit res, quæ possit transferri à domino*. Unde traditio rei alienari prohibita per testatorem aut legem, nihil operatur.

IV. *Ut fiat traditio ex justa causa præcedente*, & sufficiente ad translationem, qualis est emptio, venditio, dos, legatum: neque etiam nuda & simplex traditio domini translationem operatur. Uniuscujusque enim contractus initium spectandum & causa est.

Venditæ res & traditæ statim - ne emptori acquiruntur?

Non aliter, quam si emptor venditori pretium soluerit, vel alio modo, puta ex pro-

missore, vel pignore dato, ei satisfecerit, ro l. 19. § 13. ff. de contr. emt. l. ult. §. ult. ff. de fundo dot. l. 78. § l. 176 ff. de V.
aut venditor fidem emptoris fuerit secutus; quia fidem sequi est quasi accipere. Itaque venditor, donec pretium numeratum sit, dominus remanet, & rem suam, si exstet, potest vindicare; atque interim fructus facit suos. Quod si pars pretii numerata sit, pro ea parte tantum fructus ad emptorem pertinet.

Sufficit-ne interdum, etiam sine traditione nuda voluntas domini ad rem transferendam?

Sufficit; adeoque verâ & naturali traditione semper opus non est, veluti, si quis rem, quam tibi ante commodaverat, locaverat, apud te deposuerat, postmodum aut vendat tibi, aut donet, aut dotis nomine det. His enim casibus quamvis alienans ex ea causa rem non tradat, tamen quia patitur eam apud te esse, statim tibi acquiritur proprietates, perinde ac si eo nomine tradita fuisset, idque evitandi circuitus causa. Hinc si quis merces in horreo depositas venderit, simul atque claves horrei tradiderit emptori, in eum proprietatem transfert mercium. Intellige si modò venditor fuerit dominus; alioquin enim usucapiendi tantum conditio in bonæ fidei emptorem transit.

Potest-ne fieri traditio in personam incertam?

Id sanè fieri videmus, cum Consules, aut Prætores; hodie Principes (die inaugurationis) missilia jactant in vulgus; licet enim ignorent quid eorum quisque sit accepturus, tamen accipiens, cui fortunanaverit, licet incerta sit persona, illorum sit dominus, cum in genere populus, cui gratificatum volunt, qui missilia jactant, sit certus, quod satis est.

*Quid ergo statuendum de rebus pro
derelicto habitis ?*

§. quâ ratione. Ex fiunt primò occupantis, exemplo missilium. Quamvis sit discrimen aliquod quoad acquisitionem domini inter missilia, & rem pro derelicto habitam. Nam res, quæ pro derelicto habetur, statim nostra esse desinit, & occupans ejus efficitur dominus, cum fit nullius. Missilia verò non item, nisi ab alio apprehensa fuerint, quoniam ea est cogitatio & mens spargentis.

Quæ res habetur pro derelicto ?

Vers. pro derelicto Quam dominus eâ mente abjecit, ut eam in numero rerum suarum esse nolit. Unde
l. 9. fin. consequitur, eam rem, quæ in tempestate levandæ navis causâ ejicitur, non acquiri occupanti; quia palam est non eo animo ejici, ut dominus esse desinat, sed ut facilius maris & exortæ tempestatis periculum effugere possit. In necessitatibus enim nemo
l. 18. censetur liberalis. Eodem referenda est res,
ff. de adim. legat. quæ domino ignorante de rheda currente decidit, quæ pro deperdita habetur, ejusque dominus inquirendus est publicè; alioqui
l. un. c. unde vi. furtum committitur. Ratio est, quia quod
l. 43. §. tuum non est, scire debes omnibus modis
2. ff. de furtis. esse alienum. Quanquam non videatur furti obnoxius, qui post sufficientem inquisitionem domini non comparentis, eam rem retinuerit.

TIT. II.

De rebus Corporalibus & Incorporalibus.

Tit. superiori egit Imperator de acquisitione rerum corporalium : sequitur de rebus incorporalibus , non quidem omnibus , sed de Servitutibus , quomodo exquirantur & amittantur : præmittiturque hæc tertia rerum divisio in Corporales & Incorporales.

Quæ dicuntur res Corporales ?

Quæ sui naturâ tangi possunt , quæque ^{hic in} sub sensum exteriorem cadunt ; ut ^{pr.} fundus , homo , vestis , aurum.

Quæ Incorporales ?

Quæ tangi non possunt , neque oculis corporeis cernuntur , sed intellectu tantum percipiuntur ; cujusmodi sunt illæ res , quæ in jure consistunt : veluti hereditas , quam licet quidam pinguius pro rebus hereditariis accipiant , tamen , sine ullo etiam corpore , pro succedendi jure capitur servitus , usus fructus , obligatio quoquomodo contracta . Nec ad rem pertinet , quod in obligatione res corporales contineantur : nam distincta est obligatio ab iis rebus qui in ipsa versantur , v. g. si vendidisti mihi domum , obligatio quidem respicit rem corporalem , nempe domum ; sed antequam eam tradideris , tantum mihi competit obligatio tuæ personæ , non ipsa domus .

l. i. §. i. ff. de rerum divis. l. 178. ff. de V. S.

TIT. III.

De Servitutibus.

Quid est Servitus, & quotuplex?

l. 1. ff. de serv. tit. **S**ervitus hoc loco nihil aliud est, quàm jus in re aliena ad usum alterius, vel prædii, vel personæ, præter ejus naturam constitutum. Est enim duplex Servitus, Realis vel Personalis: nam si personæ debeatur, est personalis; si verò rei sive prædio, tunc realis seu prædialis perhibetur, nisi aperte conventio ostendat jus personæ, non rei, quæsitum esse. Realis iterum duplex est: aut enim prædii rustici est, aut prædii urbani.

Quid vocas prædium rusticum, vel urbanum?

l. 198. ff. de v. s. Rusticum voco quemlibet fundum, seu ædificium, ad usum percipendorum fructuum constructum. Urbanum quodvis ædificium habitandi causâ comparatum, & quocumque in loco situm, sive ruri, sive in civitate. Quia non locus, sed materia, hoc est, subjectum ac commoditas prædia distinguit. Hincque servitutes illis inhærentes, vel sunt Urbanæ vel Rusticæ.

Quæ sunt servitutes rusticorum prædiorum?

in pr. h. r. § l. 1. ff. cod. Quæ prædiis debentur rusticis; cujusmodi sunt, Iter, Actus, Via, Aqueductus.

Quid est Iter?

l. 2. § 7. ff. de serv. alienum. Est jus eundi, ambulandi hominis per fundum de serv. alienum. Ire dicitur, qui & sellâ & lecticâ vehitur.

Quid Actus?

Actus est jus eundi, ambulandi hominis, l. 2. ff. agendi jumentum, vel vehiculum. Et in hoc plus est, quàm in itinere: nam qui actum habet, utique & jus habet itineris, non quidem ex vi verbi, ac jure servitutis; sed ex verisimili paciscentium voluntate, vel potius interpretatione. Quis enim agere vel jumentum, vel vehiculum potest, nisi & ipse eat? Non enim debet, cui plus licet, quod minus est, non licere. Cùm & in eo quod plus est, semper insit minus.

Quid Via?

Via est jus eundi, & agendi, & ambulandi hominis. Nam & iter & actum via in se continet, id est, facultatem eundi & agendi æquè propriè.

Si Actus est jus ducendi vehiculi, & Via jus vehendi; in quo ergo differunt?

Is qui viam habet, non tantùm per eam agere potest, sed & lignum & lapidem trahere, hastam item rectam ferre, modò fructus non lædat; quorum neutrum nec iter, nec actum habenti, permissum est; quia majus periculum subest lædendi fructus, cùm iter & actus plerùmque sint viæ angustiores. In quo etiam differunt, quod viæ latitudo amplior sit & certa, videlicet 8. pedum in porrectum: 16. in anfractum, id est ubi flexum est. At actus itinerisque latitudo non est lege definita, sed ab arbitris, vel ab ipsis partibus definienda est, quanta homini, aut jumento eunti sit satis. Caius differentiam inter viam & actum hanc constituit: Ferri inquit, propriè dicimus, quæ quis suo corpore bajulat: portari ea, quæ quis jumento secum ducit; agi ea, quæ animalia sunt.

Quid est Aquæductus?

l. 3. in pr. ff. de fundum alienum, vel ad irrigationem agri aqua quot. §. Sed requiritur ut aqua sit viva & perennis, quia quæ perennis non est, duci non potest: §. 5. ff. habent enim omnes servitutes causam perpetuam. Quod si fons exarescat, extincta est servitus, quæ tamen restituitur si rursus aqua fluere incipiat.

Sunt - ne aliæ servitutes rusticæ præter enumeratas?

§. inter rustico- rura n. d. l. 1. §. 1. §. 2. Sunt: veluti Aquæ haustus, id est, jus aquæ hauriendæ ex fonte puteove vicini; Pecoris ad aquam appulsus, sive jus pecoris ad aquam aduandam, seu appellandi pecudes ad fontem vel puteum vicini; Jus pascendi pecoris in alieno agro; Jus calcis coquendæ in fundo alieno; & Jus arenæ fodiendæ ex fundo.

Sunt - ne semper rusticæ hæ servitutes?

l. 2. ff. d. t. Zœ- sius ff. de ser. n. 23. l. 64 ff. de R. J. Non semper, sed quatenus rustico debentur prædio, eatenus dicuntur rusticæ; nam & possunt deberi & constitui urbano; uti & è diverso servitutes urbani prædii possunt deberi rustico, fiuntque rusticæ. Quod autem Imperator illas rusticas servitutes, sequentes verò urbanas appellaverit: ad id videtur respexisse, quod plerumque sic constitui soleant, nec alioquin ea quæ raro accidunt, putavit in negotiis agendis computanda.

Quæ sunt servitutes urbanorum prædiorum?

§. præd. urban. l. 198. ff. de V. S. Prædiorum urbanorum servitutes sunt, quæ ædificiis in hærent. Nam ædificia omnia, prædia appellamus urbana, etsi in villa ædificata sint. Inter urbanas servitutes numerantur.

I. *Servitus oneris ferendi* quæ est jus, quo l. 8. §. 2. ff. si servitus vind.
 onera vicini, columna vel paries alicujus ferre & sustinere cogitur. In qua hoc speciale, quod is, qui eam debet, cogatur reficere columnam, ad eum modum, qui servitute impositâ comprehensus est, contra servitutem naturam, quæ est, ut quis patiatur in suo quid fieri, non etiam cogatur agere.

II. *Tigni immittendi*; quæ est jus, quo vicinus tignum vel trabem ex ædibus suis in parietem domûs vicinæ immittere potest. l. 33. ff. de serv. præd. urb.

III. *Projiciendi*, id est, ita aliquid emit-tendi è nostro pariete, ut provehatur & pendeat quidem supra alienum, non tamen in eo requiescat; cujus ordinis sunt Mæniana, & Suggrunda. text. hic § l. 1. ff. d. t.

IV. *Stillicidii*, quâ vicinus patitur ut aqua pluvialis ex tecto nostro in ædes suas vel aream stillatim cadat. l. 20. §. stillicidium ff. de serv.

V. *Fluminis*, id est, jus aquæ, impetu per canalem decidentis, recipiendæ ab ædibus vicini. Unde fluminis servitus gravior, stillicidii levior habetur. præd. urb.

VI. *Altius non tollendi*. Servitus imponit necessitatem ædes non tollendi ultra certam altitudinem: idque contra naturalem libertatem, quæ permittit facultatem ædificandi ad libitum. l. 8. §. 9. C. de serv.

VII. *Altius tollendi*, superiori contraria, quando vicino ea lex imponitur, ut teneatur alius ædes suas tollere, aut parietem elevare, pro commodo vicinæ domûs, ut hâc ratione per refractionem seu repercussionem in eam lumen devolvatur, vel etiam impediatur ventus, aut lumen avertatur. Citra hanc legem vicino impositam, facultas altius tollendi servituti non rectè adscribitur, cum cuique liberum sit, domum suam reficere, l. 17. §. 1. ff. de ser. urb. præd. l. 61. ff. de R. Ja

& parietem elevare, donec probetur servitus.

l. 4. l. 15
 § seqq.
 ff. de servit. urb.

Eò pertinet servitus, *Ne luminibus officiat*, quâ quis prohibetur aliquid facere, quo lumina nostra obscurentur, quod fit altius ædificando, vel arborem ponendo. A qua differt servitus *luminum*, quâ id acquisitum videtur, ut vicinus lumina nostra, hoc est, fenestras, quibus lumen cœli hauritur, excipiat. Item servitus, *ne prospectui officiat*. Plus enim est in prospectu, quàm in luminibus. Lumen est unde cœlum videri possit. Prospectus etiam ad amœnitatem refertur.

Cur vocantur servitutes prædiales?

§. Ideò
 autem
 l. 1. §. 1.
 ff. com.
 præd.

Quia sine prædiis constitui non possunt. Nemo enim servitutem potest acquirere urbani, vel rustici prædii, nisi qui habet prædium; nec quisquam potest debere servitutem, nisi qui prædium habet, unde debeat. Sunt enim prædia subjecta servitutum, servitutes eorum adjuncta; atque hæc sine illis esse nequeunt.

Omnes servitutes habent -ne causam continuam & perpetuam?

l. 28. ff.
 de serv.
 urb.
 præd.

l. 4. §
 14. ff. de
 servit. l

Veteres crediderunt nonnullas esse servitutes quæ causam discontinuam haberent, aliàs quæ causam continuam. Sed juri conformius est, omnes servitutes esse continuas, cùm habeant perpetuam causam, habitudine scilicet. Quâ ratione non constituitur servitus super iis quæ opere manuum facta, quod eorum causa non sit perpetua, sed super iis quæ causam habent naturalem: naturæ enim ordo certus est. Igitur omnes servitutes causam habent perpetuam, licet usum non habeant continuum, ex quo tamen possessioni nihil derogatur, aut minuitur, cùm per hoc non censeatur interpellata aut amissa possessio,

no, quod quis ei corporaliter non insistat, modò semper facultatem habeat utendi illà servitute.

Quibus modis servitutes constituuntur?

Constituuntur tam pactionibus in continenti adjectis bonæ fidei contractibus, quam ultimâ voluntate. Nam potest quis testamento damnare heredem, ne altius tollat suas ædes, ne luminibus ædium vicini officiat, &c. Usucapione eas non acquiri ex eo patet, quod usucapio possessionem desideret, quæ non est propriè circa incorporalia. Longâ tamen quasi possessione, & eo temporis cursu, quo res corporalis possessa usucapitur, dicuntur acquiri.

Quibus modis amittuntur?

Variis: I. *Confusione*, si utriusque prædii idem fiat dominus: quia res sua nemini servit.

II. *Remissione*, sive totius servitutis, sive partis: cum & pro parte retineri possit servitus, & cuilibet liceat jus suum remittere admittendo actum servituti contrarium, quia eodem genere quodque dissolvitur, quo collegatum est.

III. *Resoluto jure concedentis*: per hoc enim & resolvitur jus accipientis, cum nemo plus juris in alium transferre possit, quam ipse habet.

IV. *Lege & pacto* servitutis constitutæ adjecto: tametsi enim sub conditione, aut ex tempore, aut ad tempus constitui non possit, quod perpetua debeat esse ejus causa; servanda tamen est conventio, daturque exceptio pacti conventi, vel doli. Morte ejus cui debetur servitus, non amittitur; cum rei, non personæ, debeat.

V. *Non utendo* per modum, & per tempus

10. §. 1. constitutum, quod est decem annorum inter
 l. 18. ff. præsentibus, & viginti inter absentes.

quem-
 admod. Quod si temporis intervallo sit distincta
 servit. servitus, ut tantum alternis annis, aut mensi-
 amitt. bus debeatur, duplicato tempore amittitur.

l. 7. ff. *Quæ est hoc casu differentia inter servitutem
 eod. rustici & urbani prædii?*

d. l. 18. Quod servitus rustici prædii, per solum
 §. 2. non usum amittatur, ut sufficiat sola cessatio
 ejus, cui debetur, etsi ille qui debet, nihil
 agat: urbani verò prædii servitus non aliter
 amittatur, quam si & contrarium factum
 ejus, qui dominus est prædii servientis,
 intervenerit, ut si debito tempore foramen,
 in quod immitti tignum solebat, obstruxerit.

l. 6. in Ratio differentia est, quod rustica servitus
 fin. ff. de consistat in solo exercitio & facto ejus, cui
 servit. debetur, quo cessante ponitur non usus:
 urb. urbana verò, quia nihil exercitii habet, sed
 in sola ejus, qui debet, patientia consistit,
 non utendo non amittitur, sed ædificiis re-
 tinetur, absque facto hominis, ut quoad ædi-
 ficia sunt adaptata servituti excipiendæ, duret
 ejus possessio, quæ, ut cesset, sunt auferenda.

TIT. IV.

De Usufructu:

Sequitur nunc de servitutibus personalibus,
 Usufructu, Usu, & Habitatione.

Quid est Ususfructus?

Est jus alienis rebus utendi fruendi, salva
 rerum substantia.

hic. in. Ait Imp. Jus, id est, servitus, ut excludat

jus quod colonus habet in fundo conducto, quod non est jus in rem, sed tantum in personam locatoris, cum quo contractus initus est. Verba, *alienis rebus*, indicant, eum qui habet usumfructum, rei proprietatem non habere, quia res sua nemini servit. Verbum, *utendi*, additur ad differentiam pignoris, quod est apud creditorem, qui eo uti non potest invito debitore. Additur, *fruendi*, ut separetur à nudo usu & habitatione. Additur, *salvâ substantiâ*, tum ut excludatur quasi ususfructus earum rerum, quæ usu consumuntur, quarum ususfructus proprius non est: tum ut coarctetur jus usufructuarii, qui potest eatenus uti frui, quatenus rei substantiam non reddit deteriorem, cum rei proprietate deterior facta non videatur reddita. Ideoque cavere cogitur usufructuarius, se rem integram restitutum finito usufructu.

Quotuplex est ususfructus?

Duplex, ex sententia Interpretum, qui alium faciunt *Causalem*, qui conjunctus est cum sua causa, id est, proprietate, quam habet dominus, & tunc non est proprie servitus: quia, ut dictum, res sua nemini servire potest. Alium verò *Formalem*, qui separatus est à proprietate, & alteri debetur in re aliena, de quo solo hîc agitur.

Quibus modis constituitur Ususfructus?

Pluribus modis: aut enim per legem, quæ patri usumfructum concedit in bonis adventitiis filii: aut per Judicem, quando in judiciis divisoriiis Judex uni fundum adjudicavit, alteri verò usumfructum ejusdem fundi: aut per dominum, cui jus est de re sua liberè disponendi, sive actu inter vivos,

bonis five ultimâ voluntate ; ut ecce , si usumfru-
qua lib. ctum alicui legaverit , heres enim nudam
l. 6. ff. habet proprietatem , legatarius verò usumfru-
h. t. ctum ; vel vice versâ si alii deducto eo fundum
 legaverit.

Quibus in rebus constituitur ?

§. consti- Non tantum in fundo & ædibus , verum
tuitur etiam in servis & jumentis & cæteris rebus ;
autem. exceptis iis , quæ ipso usu consumuntur. Nam
 hæ res , quæ usu dispereunt , neque naturali
 ratione , neque civili , recipiunt usumfructum :
 quo in numero sunt vinum , oleum , fru-
 mentum , vestimenta ; quibus proxima est
 pecunia numerata , quæ ipso usu atque assiduâ
 permutatione quodammodo extinguitur.

Vers. sed Sed harum rerum cum proprius non possit
utilitat. esse ususfructus , improprius introductus est
 à Senatu , utilitatis causâ ; sub cautione
§. vers. tamen idonea , de restituenda scilicet re , non
ergo l. 1. eadem , quia consumitur usu , sed alia ejus-
C. h. t. l. dem qualitatis , vel ejus æstimationis. Neque
4. § 7. enim naturalis ratio auctoritate Senatûs com-
ff. de u- mutari potuit. Unde illa regula jûris *Quæ*
sufr. ea- rerum naturâ prohibentur , nullâ lege confirma-
rum re- ta sunt.
rum. l. 188.

§. 2. ff. *Quibus modis extinguitur ?*

§. fini- Certis quidem modis eum extingui placuit ;
tur autē & ad proprietatem reverti ; quia , ut ait Im-
l. 8. ff. de per. alioqui nulla esset utilitas nudæ proprie-
usufr. tatis , semper abscedente usufructu. Finitur
legat. itaque :

l. 3. l. I. Morte ejus , cui relictus est ususfructus :
pen. C. h. quia personæ tantum debetur & servit , eique
z. c. 7. cohæret. Quoties enim cohæret personæ id
de R. J. quod legatur , veluti personalis servitus , ad
 heredem non transit. Unde regula *Privilegium*
personale , personam sequitur , & extinguitur
cum persona.

II. *Capitis diminutione*, olim quidem etiam minimâ, hodie tantum maximâ & mediâ, id est servitute, quæ mortalitati comparatur, & deportatione, quæ ut privat civitate, ita & ejus usu: minima non facit amitti civitatem, nec ejus jura.

III. *Non utendo* per modum & tempus, eo modo, quo constitutus est usufructus.

IV. *Lapso tempore*, aut conditione appositâ.

V. *Rei interitu*; quia usufructus est jus in corpore, quo sublato & ipsum tolli necesse est: sic nec aræ quidem usufructus debetur.

Unde Pomponius; exceptâ capitis diminutione vel morte, reliquæ causæ, vel pro parte interitum usufructus recipiunt. Non obstat huic juri regula, quâ dicitur *in toto partem contineri*, quia hîc locum non habet.

Quoniam in usufructu constituendo hoc actum esse videtur, non ut is interitu rei, sed rei mutatione exstingueretur. Tum verò res mutata dicitur, cum in aliam speciem & nomen transiit, etiam si partes ex prior corpore manent.

Res, inquit Cajus, *abesse videntur, etiam hæ, quarum corpus manet, forma mutata est.*

VI. *Cessione factâ ipsi domino*, vel è contra proprietate acquisitâ fructuario; quia res sua nemini servit; & hic v l i. modus Consolidatio appellatur.

Cur cedi domino potest, non item extraneo?

Quia cedendo ipsi proprietario, conjungitur usufructus cum proprietate, & sic finitur; res enim sua nemini servit. Cedendo extraneo nihil agit fructuarius, quia jus, quod habet, est personale, quod personæ cohæret, & cum ea exstinguitur. At usufructus commoditatem cedere cuivis potest, quia ea res qualitati usufructus non repugnat, cujus

l. 209.
ff. de R. J.

l. 14. ff.
quib.
mod. u-
susfr. a-
mit.

l. 13. § 2
I. ff. de
V. S.
text. hic
l. 8. ff. § 1.
de peric.
& cum
rei vind.

totum jus remanet in persona usufructuarii, quâ extinctâ etiam jus ejus finitur.

An ergo cessione factâ extraneo, statim usufructus redit ad proprietarium?

Text. hic Non statim, sed suo tempore, post finitum
ita acci- videlicet: usumfructum in persona usufru-
pienda ctuarii inutiliter cedentis. Cedendo enim
l. 66. ff. extraneo nihil agit, id est, usufructus non
de jur. recedit à fructuario, non amittitur, cum
dot. cessione sit inefficax. Atque ita succedit regula,

quod propter alienationem, in se inutilem,
c. non nemo amittat jus suû:& illa: Non præstat im-
præstat. pedimentû, quod de jure non sortitur effectû.
de R. J.
in 6.

Finito denique usufructu, vel ejus parte, quid juris?

Cùm totus usufructus finitus fuerit, re-
vertitur ad dominum proprietatis, qui incipit
solidam & plenam habere proprietatem. At
si pars finiatur, non revertitur statim ad pro-
prietatem, sed sæpe alteri parti accrescit.

TIT. V.

De Usu & Habitatione.

Quid est Usus?

Text. hic **E** St jus rebus alienis utendi, salva earum
in pr. l. substantiâ. Constituitur circa easdem
3. §. 1. ff. res, iisdem modis, & amittitur, quibus
ususfr. usufructus. Cautio & hîc necessaria de uten-
quem- do boni viri arbitrato & de restituendo rem.
ad mod.
caveat. Est - ne igitur tantundem juris in Usu,

quantum in Usufructu?

§. 1. h. t. Non est. Nam is qui fundi nudum usum
habet, nihil ulterius habere intelligitur,

quàm ut oleribus, pomis, floribus, foeno, stramentis, & lignis, ad usum quotidianum utatur, non ad compendium, sed ut necessitati tantùm suæ consulat, atque in fundo ita moretur, ut neque domino fundi sit molestus, neque iis, per quos rustica opera fiunt, impedimento; neque ulli alii jus, quod habet, locet, vendat, gratis concedat; cum is qui usumfructum habet, possit hæc omnia facere, & fructus rei pignori dare. Ratio differentiæ est, quia ususfructus alteri *l. 72. ff. de R. J.* concessus non est novus, sed idem, qui fuit penes concedentem: usus verò esset novus, & planè alienus in persona extranei, quia alia aliorum est necessitas.

Solius autem utentis necessitas in usu spectatur, idèò individuus & facti potius dicitur. *de serv. l. 25. ff. de V. S.* Ususfructus est dividuus, quia magis circa rem ipsam versatur, nempe fructus fundi, quàm circa factum.

Quid est Habitatio, & quomodo differt ab Usu?

Habitatio est jus habitandi in ædibus alienis, *§. sed si* salva ipsarum substantiâ: quod etiam locari *tui habitatio.* alteri potest, eâ ratione, quia relinquens aliqui habitationem censetur respexisse & rem & necessitatem personæ, cui reliquit. Contra verò si cui usus ædium relictus sit, *l. 13. C. de usu fr.* is locari alteri non potest, quia relinquens censetur nudum jus & necessitatem utentis, ex proprio fine desumptam, respexisse. Quo fit, ut ædium usus in jure consistere dicatur; habitatio in facto potius, ut non interfit per se quis an per alium habitet, an verò alteri locet; nam & qui locat, utitur, & qui alii cedit, ut mercedem accipiat. Unde ea, quæ sunt facti, per alium rectè præstantur: Quæ *l. 10. ff. h. t.* ratione habitatio non perit non utendo, nec capitis diminutione: secus in usu obtinet.